

הזאת בחדש הזה" שיהו כל עבודות חודש זה כזה.

אלא "ממנו" למה לי?

ללמדך **לכדרבה אמר רבי יצחק** ביבמות עד. נאמר "ממנו" בפסח. ונאמר "ממנו" במעשר שני. מה להלן ערל אסור בפסח, אף כאן ערל אסור במעשר.

שנינו במשנה: **ונאכל בחפזון** [ואין פסח דורות נאכל בחפזון].

והוינן בה: **מנא לן** מנין לנו שאין פסח דורות נאכל בחפזון?

ומשנינן: **דאמר קרא** [בשמות יב] בענין פסח מצרים: **"ואכלתם אותו בחפזון"** ודרשו חז"ל "אותו" פסח מצרים, **נאכל בחפזון. ואין אחר פסח דורות נאכל בחפזון.**

שנינו במשנה: **ונאכל בחפזון לילה אחד, ופסח דורות נוהג כל שבעה.**

והוינן בה: מה ששנינו שפסח דורות נוהג כל שבעה **אמאי קאי** על מה מדובר, על אכילת הפסח או על איסור חמץ?

אי לימא אם נאמר שמדובר **אפסח** על אכילת הפסח. יש להקשות קושיא: **פסח כל שבעה מי איכא** וכי הפסח נאכל שבעה ימים?! הרי אינו נאכל אלא לילה הראשון!

אלא מעתה עכשיו שאמרנו ש"הזה" שנאמר בענין מקחו בעשור ממעט פסח דורות יש להקשות קושיא:

דכתיב "ועצם לא ישברו בו" [הפסוק הזה נאמר בפסח שני. וצריך לגרוס "ועצם לא תשברו בו" שנאמר בפסח מצרים בשמות יב, רש"ש]. וכי הכי נמי גם בזה נדרוש **דבו** [בפסח מצרים] **אינו שובר אבל שובר בפסח דורות!?**

ומתצינן: **אמר קרא: "ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה"** שיהו כל עבודות חדש זה כזה. **אלא בו למה לי?** ללמדך, "ועצם לא ישברו בו" — **בכשר, ולא בפסול.** שמותר לשבור עצם של פסח פסול.

ומקשינן עוד קושיא:

אלא מעתה שאמרו ש"הזה" שנאמר בענין מקחו בעשור ממעט פסח דורות, יש להקשות קושיא:

דכתיב [בשמות יב] בענין פסח מצרים: **"אל תאכלו ממנו נא"** שאינו צלוי כל צרכו [רש"י על התורה].

וכי נדרוש מהמלה "ממנו" למעט, דוקא **ממנו** [מפסח מצרים] **אי אתה אוכל נא, אבל אתה אוכל נא בפסח דורות!?**

ומתצינן: **אמר קרא: "ועבדת את העבודה**

פוסלת ואינה פוסלת בתרומה"?

ב. הגמרא ביבמות ע: דורשת מיעוט זה מ"בו" שנאמר לענין בן נכר. ולא מ"בו" שנאמר בתושב ושכיר.

ועיין בתוספות ביבמות עא. שענו על שאלות רש"י.

העובד שש שנים. והגמרא אומרת ביבמות ע. שהם אוכלים בפסח. והפסוק אינו מתפרש כפשוטו. [אלא לגזרה שוה לענין תרומה עיין שם] ואם כן אי אפשר לומר כאן שתושב ושכיר אינם אוכלים בפסח. ועוד, שאין שייך לדבר כאן על המרת דת. ואיך אמרו בגמרא: "בו המרת דת

בין טוב לרע ולא ימירנו. ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל". מכאן שהאומר על בהמת חולין — הרי זו תמורת בהמת קרבן, הרי שתי הבהמות קדושות בקדושת הקרבן.

אמר רבי יהושע: שמעתי מרבתי שיש תמורת פסח שהיא קריבה שלמים לאחר הפסח. (1) כדין מותר הפסח [כגון שהפריש שני טלאים לאחריות על פסחו, ונותר אחד לאחר פסח] שהוא קרב שלמים.

יש מקרה שתמורת פסח אינה קריבה היא עצמה שלמים, אלא מניח אותה לרעות בשדה עד שתסתאב.

כלומר, עד שיפול בה מום. ואחרי שיפול בה מום יכול למכור אותה. [כדין כל הקדשים שנפל בהם מום שהם נפדים], ויביא בדמיה שלמים. שהרי מותר הפסח קרב שלמים.

והוסיף רבי יהושע: ואין לי אפשרות לפרש איזו תמורת פסח קריבה. ואיזו אינה קריבה. ששכחתי מה פירשו רבותי.

אמר רבי עקיבא: אני אפרש:

מה ששמע רבי יהושע שיש תמורת פסח קריבה ויש שאינה קריבה, לא רק בתמורת הפסח נאמר דין זה. אלא גם הפסח עצמו שאבד והקריב אחר תחתיו, אם נמצא הפסח הראשון יש אופן שהוא עצמו קרב שלמים, ויש אופן שאינו קרב, אלא ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים.

אלא איך תפרש את המשנה? **אחמץ** שבפסח דורות נוהג שבעת ימים איסור חמץ? גם על זה יש להקשות קושיא:

שהרי ברישא שבמשנה שנינו בענין פסח מצרים "ונאכל בחפזון לילה אחד" — **מכלל דפסח מצרים לילה אחד** איסור חמץ. ותו לא יותר מזה אין איסור ואפילו ביום ט"ו?!

והתניא והרי שנו בכרייתא: **רבי יוסי הגלילי אומר: מניין לפסח מצרים שאין חימוצו נוהג אלא יום אחד** ולא שבעת ימים? **תלמוד לומר** [בשמות יב] בענין פסח מצרים: **"לא יאכל חמץ"** ופמ"ד ליה ונכתב בסמוך לו "היום אתם יוצאים" ודרשו שלא יאכל חמץ ביום ט"ו בניסן שבו אתם יוצאים.

ומדברי הברייתא משמע שכל היום של ט"ו ניסן איסור חמץ, ואם כן קשה, איך אפשר לומר שאין איסור חמץ בפסח מצרים אלא בלילה בלבד?

ומתריצין: **אלא** חסר במשנתנו כמה מילים [רע"ב] **והכי קאמר** כך אמר התנא במשנתנו:

"ונאכל [פסח מצרים] בחפזון לילה אחד". והוא הדין לפסח דורות שגם הוא נאכל לילה אחד [אבל שלא בחפזון].

ו"חימוצו" איסור חמץ שבפסח מצרים נוהג **"כל היום"** של ט"ו בניסן. ואילו **"פסח דורות"** — איסור חמץ שבו **"נוהג כל שבעה"**.

מתניתין:

נאמר בסוף ספר ויקרא [כז לב] **"לא יבקר**

1. בתוספות יום טוב תמה מדוע אינה קריבה בפסח עצמו. והאריך בזה. והרש"ש תירץ

המזבח. (2) אלא ירעה עד שיפתאב, וימכר, ויביא בדמיו שלמים.

וכן תמורתו של הפסח הראשון שאבד ונמצא לפני שחיטת הפסח השני. כגון שהמיר אותו בבהמת חולין לפני השחיטה נמצא שבשעת השחיטה נקבע שם פסח על התמורה. ונדחתה מלהקרב לפסח, ולכן נפסלה מלהקרב בעצמה על המזבח, אלא מביאים בדמיה שלמים. (3).

האופן שהפסח ותמורתו אינם קרבים כך הוא:

הפסח הראשון שנמצא קודם שחיטת הפסח השני, ועמדו שני הטלאים לפניו בשעת השחיטה. ושחט את השני ולא את הראשון, הרי נקבע על הטלה הראשון שם פסח בשעת השחיטה, ודחה אותו בידים מלהקרב, וכיון שנקבע עליו שם פסח ונדחה מלהקרב לפסח, הרי הוא נפסל מלהקרב בעצמו על

ושנינו ירעו עד שיסתאבו. והקשו התוספות מאן על שיטת רב. [והיינו משום שביומא משמע ש"סתם משנה" מסייעת את דברי רב] ותירצו התוספות שכאן שדחה את הקרבן בידיים, גם רב מודה. [ונראה שהבינו כן גם בדברי רש"י].

אך רש"י לקמן צח. [סוף ד"ה שמע מינה] כתב שממשנתנו מוכח שיש דיחוי בבעלים חיים. וזה דלא כהתוספות. עיין תו"ט כאן [ובתחילת המשנה הבאה].

והרמב"ם פ"ד ה"ו כתב שהפסח שאבד אפילו אם נמצא קודם שחיטת השני קרב שלמים שלא כדברי משנתנו וביאר הכסף משנה בפירושו השני שהרמב"ם פוסק להלכה שאין דיחוי בבעלי חיים [וכן הסכים הלח"מ] וזה דלא כהתוספות כאן ומכל מקום בענין תמורה מודה הרמב"ם שתמורת הפסח שנמצא קודם שחיטה אינה קריבה. ופירש הכסף משנה שהרמב"ם מפרש "מכח קדושה דחוויה" היינו מכח בהמה שאפשר שיקריבו אותה לפסח ואפשר שיקריבוה לשלמים. [ויש פירושים אחרים בדעת הרמב"ם עיין כס"מ בפירוש הראשון ותוספות יום טוב במשנה הבאה, ומקדש דוד].

3. מרש"י בגמרא משמע שהתמורה עצמה כשירה להקריב אותה לפסח. ומובן לפי זה שבשעת שחיטה אם שחט את הפסח השני ולא

שכוונת רש"י קרבה שלמים אחר זמן שחיטת הפסח כלומר אחרי י"ד בניסן, אבל בי"ד ניסן עצמו אי אפשר להקריבו שלמים, כיון שהפסח קרב אחר התמיד, ושלמים אין מקריבים אלא לפני התמיד [משום עשה דהשלמה].

2. בהמה שהוקדשה לקרבן, ונדחתה מהקרבה, חלבה דין "דיחוי". כלומר, שנפסלה לעולם אפילו אם אחז כן בטלה סיבת הדיחוי שבה. [כגון: שני שעירים שמביאים ביום הכיפורים אי אפשר להקריב אחד אם מת השני. ואם מת אחד מהם השני נפסל אפילו אם לאחר זמן יביאו שעיר נוסף להקריב עם הראשון יומא ג:].

אך נחלקו בזה תנאים במסכת יומא סג: א. דעת רבי יהודה שדין דיחוי נוהג בין בחיי הקרבן ובין לאחר שנשחט. ב. דעת חנן המצרי שאין דין דיחוי כלל, ואם הבהמה חזרה ונעשתה ראויה, אפשר להקריבה. ג. דעת רבי שמעון ששייך דיחוי רק אחרי השחיטה. [כגון, שאחר ששחטו את השעיר של השם מת השעיר של עזאזל לפני זריקת הדם]. אבל בחיי הבהמה אין שייך דיחוי. ונחלקו בזה אמוראים. דעת רב כדעת רבי שמעון שאין דיחוי בבעלי חיים [כלומר בחיי הבהמה] ודעת רבי יוחנן כדעת רבי יהודה שיש דיחוי בבעלי חיים.

ובמשנתנו מבואר שיש דיחוי בבעלי חיים, שהרי מדובר כאן לענין הפסח שנאבד ותמורתו

חילוק שיש בתמורת הפסח יש גם בפסח עצמו כמו שביאר רבי עקיבא. והגמרא מפרשת מדוע רבי יהושע דיבר בתמורת הפסח ולא בפסח עצמו.

גמרא:

שנינו במשנה אמר רבי יהושע שמעתי שתמורת פסח קריבה, ותמורת פסח אינה קריבה.

ומקשינן: הרי רבי עקיבא פירש שגם בפסח עצמו יש פסח קרב ויש שאינו קרב. ואם כן לימא יאמר רבי יהושע שפסח קרב ופסח אינו קרב!

ומתריצין: הא קמשמע לן זה התנא בא להשמיענו: שלא רק בפסח עצמו יש פסח שאינו קרב, אלא דאיכא שיש תמורת הפסח דלא קריבה.

שהייתי אומר שדוקא הפסח הראשון בעצמו, שמתחילה הוא הופרש על מנת להקריבו לפסח, אם הוא עומד לפנינו בשעת שחיטה הוקבע עליו שם פסח. אבל תמורת הפסח,

[ורש"י פירש "וכן תמורתו" — שהפסח הראשון נמצא קודם שחיטה אבל הוא המיר בו רק אחרי השחיטה נמצא שבתמורה עצמה לא היה דיחוי, שהרי לא הקדישה אלא אחרי השחיטה, ומכל מקום דין התמורה כדין הפסח עצמו ופסולה מלהקרב על המזבח בעצמה, אלא רק דמיה כשרים. אבל בגמרא נחלקו אמוראים באופן זה מה דינו. ויבואר להלן⁽⁴⁾].

והאופן שהפסח ותמורתו אינם קריבים כך הוא:

הפסח הראשון שנמצא אחר שחיטת הפסח השני, הרי בשעת השחיטה לא היה לפנינו ולא היה ראוי להקרב לפסח, לפיכך לא נקבע שם פסח עליו, ולא נדחה בידיים, ולכן קרב שלמים בעצמו.

וכן תמורתו אם המיר בפסח הראשון שנמצא לאחר השחיטה, התמורה עצמה קרבה שלמים.

ולפי זה רבי יהושע שאמר "שמעתי שתמורת הפסח קריבה ותמורת הפסח אינה קריבה" יכל לדבר גם בפסח עצמו. שהרי אותו

לאחריות לפסחו. שאחד קרב פסח והשני שלמים. ורק באופן שהפסח אבד והמיר בו ושחט פסח שני, הרי בשחיטת השני דחה את הפסח הראשון ואת תמורתו.

4. מרש"י בתחילת דברי הגמרא להלן [ד"ה דאיכא] מוכח שפירש את המשנה כפי שביארנו לעיל שההמרה היתה לפני השחיטה, ושלא כמשמעות לשונו במשנה. וצריך עיון.

אותה הרי דחה אותה בידיים ופסולה. אבל דעת ר"י בתוספות [ד"ה קמ"ל] שהתמורה אינה כשירה להקרבה לפסח. ותמוה לפי זה מה שייך לומר שהיה בה דיחוי? וכן תמה החזון איש. עוד הקשה החזון איש לשיטת רש"י שהתמורה כשירה להקרבה לפסח. אם כן מדוע כל תמורה של פסח שאינו אבוד קריבה שלמים. [כך מבואר מדברי הגמרא] הרי כאשר הקריב את הפסח דחה את תמורתו? ותירץ שכל תמורה דינה כמפריש שני טלאים

לפנינו לפני שחיטת השני הוקבע עליו שם פסח, ונדחה.⁽⁷⁾

רבי זירא אמר: קודם חצות, ואחר חצות שנינו. שעת חצות היא השעה הקובעת אם יחול על הטלה שם פסח, לפיכך אם נמצא קודם חצות הוקבע עליו שם פסח, וכיון שלא הקריבוהו נדחה ונפסל. אבל אם נמצא אחרי חצות, אפילו אם נמצא קודם שחיטת השני, הרי בשעת חצות היה אבוד ולא הקבע בו שם פסח, ואין שייך כאן דיחוי.

ומקשינן: **ולרבי זירא** שאמר קודם חצות ואחר חצות שנינו, **הא קתני** הרי שנינו במשנה **"קודם שחיטת הפסח"**! ואיך אמר רבי זירא קודם חצות?

ומתרצינן: **אימא** אמור במשנתנו **קודם זמן שחיטת הפסח** דהיינו קודם חצות.

כתנאי כבר נחלקו בזה תנאים בכרייתא:

הפסח שנמצא קודם שחיטה ירעה, לאחר שחיטה יקרב. **רבי אליעזר** אומר: קודם חצות ירעה **לאחר חצות יקרב.**

שנינו במשנה: **אחר שחיטת הפסח יביא שלמים** וכן תמורתו.

כגון שהמיר בפסח הראשון קודם שחיטה⁽⁵⁾ בזה הייתי אומר שהתמורה מתחילה אינה עומדת להקרב לפסח, אלא לשלמים⁽⁶⁾. ואפילו בשעת שחיטה לא הקבעה לפסח, וממילא אין שייך בה דיחוי.

והשמיע לנו התנא שהתמורה כן נקבעת בשם פסח בשעת שחיטה, הואיל וגם היא ראויה להקרב בתורת פסח, כ"ד בניסן. וכיון שלא הקריב אותה הרי דחה אותה בידים, ונפסלה מלהקרב על המזבח.

שנינו במשנה: **"אמר רבי עקיבא** אני אפרש הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח ירעה עד שיסתאב... **אחר שחיטת הפסח קרב שלמים"**.

ונחלקו אמוראים האם מה ששנינו **"קודם שחיטת הפסח"**, ו**"אחר שחיטת הפסח"** מדובר בשחיטת הפסח ממש, או שמדובר על חצות היום שזהו הזמן שבו שוחטים את הפסח:

איתמר: רבה אמר: קודם שחיטה ממש, ולאחר שחיטה ממש, שנינו. ואם הפסח היה אבוד בשעת חצות ונמצא אחרי חצות קודם שחיטת הפסח השני, זה נקרא במשנה **"קודם שחיטת הפסח"**. שכיון שהפסח היה

5. כך מוכח מרש"י כאן. וראה הערה קודמת.

6. כך פירש רש"י. והיינו שאף על פי שהתמורה כשרה ליקרב לפסח, מכל מקום אינה עומדת לכך והייתי אומר שאין שייך בזה דיחוי, וביאור דבריו, נראה על פי התוספות. שכיון שהוקדשה באיסור אין דעתו לשוחטה לפסח.

ודעת ר"י בתוספות שהתמורה פסולה מלהקרב לפסח, ולכן הייתי אומר שאין שייך בה

דיחוי. ותמה החזו"א לדברי ר"י מדוע באמת שייך בה דיחוי, הרי מתחילתה היא עומדת לשלמים. [והובא לעיל].

7. לדעת רבה אם נמצא קודם שחיטת השני הוקבע עליו שם פסח ונדחה, אבל אם נמצא אחר שחיטת השני לא נפסל, ואין כוונת רבה ששחיטת השני זהו הזמן הקובע שם פסח על הראשון. אלא דעת רבה שכל זמן שחיטת הפסח

אמר [רבא] (8) רבה: לא שנו שהתמורה קריבה, **אלא באופן שנמצא אחר שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה**, שבו לא הוקבע שם פסח לא על הפסח ולא על תמורתו.

אבל אם נמצא קודם שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה, שבו, אף על פי שעל התמורה לא הוקבע שם פסח, שהרי המיר בו רק לאחר שחיטה, מכל מקום הפסח בעצמו הרי נמצא קודם שחיטה, והוקבע עליו שם פסח ונדחה, וממילא תמורתו של הפסח **מכה קדושה דחיה קא אתא** [באה] **ולא קרבה**.

איתיביה אביי אביי שאל על דברי רבה מהברייתא דלקמן:

בענין קרבן שלמים [ויקרא ג] נאמרו שלוש פרשות: פרשה ראשונה בבקר. פרשה שניה בכבש, ופרשה שלישית בעז. ובענין הקרבת הכבש נאמר: [בפסוק ו] "ואם מן הצאן קרבנו". ובפסוק שאחריו נאמר: "**אם כשב** הוא מקריב את קרבנו".

ושאלה הברייתא: **מה תלמוד לומר** מה בא ללמדנו "**אם כשב**"? הרי כתוב בתחילת

הענין "ואם מן הצאן קרבנו", ואי אפשר לטעות ולומר שמדובר בעז, שהרי בפרשה שאחריה נאמר "ואם עז קרבנו"!⁽⁹⁾

ועונה הברייתא: **לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקרבה בעצמה שלמים**⁽¹⁰⁾.

ושאל אביי: **היכי דמי** באיזה תמורת הפסח מדובר בברייתא?

אילימא אם נאמר, שמדובר בפסח שנמצא אחר שחיטה והמיר בו אחר שחיטה ולא הוקבע שם פסח, לא על הפסח ולא על תמורתו, הרי זה **פשיטא** שאפשר להקריב את התמורה עצמה שלמים!⁽¹¹⁾ **ולמה לי קרא?**

אלא, לאו, בהכרח **שנמצא קודם שחיטה והמיר בו לאחר שחיטה**?! ובהכרח שהברייתא באה להשמיע לנו שאף על פי שהפסח עצמו נדחה, תמורתו קרבה, כיון שהתמורה עצמה לא נדחית! וזה שלא כדברי רבה.

ענה רבה לאביי: **לא** מדובר שנמצא קודם שחיטה! **אלא לעולם** מדובר **שנמצא אחר**

9. כן פירש רש"י בפירושו השני. ובפירושו הראשון כתב רש"י שהמלה "אם" מיותרת. ובדברי הברייתא דלקמן מבואר שגם "כשב" וגם "אם" מיותרים.

10. פסח בא רק מן הצאן וממילא גם תמורתו מביאים מן הצאן ולכן למדנו מהפסוק כשב לרבות כשב אחר שהוא תמורת הפסח אחר הפסח שקרב שלמים.

11. שהרי דין כל מותר הפסח שקרב שלמים, וממילא תמורתו שלא היה בה דיחוי, פשיטא

קובע שם פסח על הקרבן. [אפילו אם נמצא אחר חצות], כן מוכח מרש"י צח. ד"ה ה"ג רבינא. [וכן דייק החזון איש]. ואולם אחרי שכבר נשחט הפסח השני, הרי נפטרו הבעלים מהקרבת הפסח. וממילא אין שייך יותר קביעות שם פסח. אבל מדברי החזון איש נראה שהבין שאם נמצא אחרי שחיטת השני לדעת רבה הקבע עליו שם פסח. אלא שאין שייך דיחוי באבוד. עיין בדבריו שהאריך בביאור מחלוקת רבה ורבי זירא.

8. גירסת הב"ח "רבה" וכן כתב ר"ח ורש"י לקמן ותוספות.

שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה, ורק באופן זה התמורה עצמה קריבה שלמים.

ומה שאתה [אביי] שאלת למה לי קרא? על זה יש לומר שבאמת התורה לא כתבה "אם כשב" בשביל ללמד שהתמורה קריבה שלמים. **וקרא** [המקרא "אם כשב"] **אסמכתא בעלמא**.

אלא שקשה **קרא למאי אתא** בשביל מה נכתב "אם כשב"?

ענה על זה רבה: **לכדתניא** שדרשו מהפסוק הזה דרשא אחרת בברייתא:

נאמר בענין שלמים **"כשב"** ופסוק זה מיותר [שהרי בפרשה שאחריו כתוב "ואם עז" ובהכרח שבפרשה הזאת מדובר בכשב. וכדלעיל]. ללמדנו **לרבות את הפסח לאליה**, כדלקמן.

קרבנות שהם שור אין מקטירים בהן את האליה, ואילו בכל קרבנות כבשים כתוב בתורה שהאליה קריבה על המזבח עם האימורים. [בכשב שלמים נאמר: "חלבו האליה". באשם: "את כל חלבו ירים ממנו את האליה". וחטאת דינה כאשם].

ובפסח לא נאמר בתורה הקטרת אימורים כלל. אלא לומדים את זה מהפסוק [בבמדבר יח] "את דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר". [שמדובר שם בבכור, וקשה למה נכתב "דמם", ו"חלבם" בלשון רבים? מכאן

דרשו לרבות בפסח ומעשר זריקת הדם והקטרת האימורים, לעיל סד:].

וכיון שלא הוזכרה הקטרת אימורים בפסח, אלא לומדים את זה מריבוי והאליה לא הוזכרה בו, הייתי אומר שהאליה של פסח אינה קריבה. לכן נאמר בענין שלמים "כשב" לרבות את הפסח לאליה. (12)

ומוסיפה הברייתא: **כשהוא** [הכתוב] **אומר "אם כשב"** שהמלה "אם" מיותרת, בא להשמיענו עוד דבר: **לרבות פסח שעברה שנתו** שפסח בא מכבש בן שנתו בלבד, ואם עברה שנתו הראשונה של הכבש, ואינו ראוי להיקרב לפסח, הרי הוא קרב שלמים.

וכן **שלמים הבאים מחמת פסח** כגון תמורת הפסח. או פסח שאבד ונתכפרו בעליו באחר, ואחר כך נמצא הראשון. [ויש מפרשים: שזה קרבן חגיגה הבא בי"ד ניסן כדי שהפסח יאכל על השובע. רש"י בשם רבן]. ולמדנו מהמלה "אם" לרבות [לחייב] אותם **לכל מצות שלמים**:

שטעון סמיכה על ראש הקרבן. וטעון הבאת **נסכים** עם הקרבן. **ותנופת חזה ושוק** שמניפים אותם ונותנים אותם לכהן.

ודברים אלו אינם נוהגים בפסח אלא רק בשלמים. ולומדים מהמלה "אם" לרבות פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת הפסח שדינם כשלמים ולא כפסח.

הכבשים, וזהו פסח שבא מן הצאן בלבד. [ועיין ברש"י שכתב שגם בכור ומעשר מרבים מכאן לאליה].

שגם היא קריבה שלמים!
12. שאנו למדים מהמלה "כשב" [שהיא מיותרת] שבא לרבות קרבן אחר הבא מן

ומוסיפה הברייתא: **וכשהוא** [הכתוב] **אומר** "ואם עז" שהמלה "ואם" מיותרת,⁽¹³⁾ **הפסיק הענין** בא להפסיק בין הפרשה של כבש שנאמרה קודם לבין הפרשה של עז. [שהמלה "ואם" הפסק היא].

לימד על העז שאינה ככבש, שאין העז טעונה הקרבת אליה.

ולמדנו מהברייתא ש"אם כשב" מרבה פסח לאליה ולא בא לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקרב שלמים אלא זו אסמכתא בעלמא.

עד כאן דברי רבה שאם הפסח נמצא קודם שחיטה, אף על פי שהמיר בו אחרי שחיטה, הרי התמורה פסולה משום שמכח קדושה דחוויה היא באה. [והקשה עליו אביי מהברייתא, ותירץ רבה את קושית אביי והביא ברייתא אחרת].

איכא דמתני לה יש אחרים ששנו את דברי רבה באופן אחר. שמה שרבה הזכיר בדבריו "לא שנו" הוא לא דיבר על הסיפא של המשנה [שמדברת באופן שהתמורה קריבה] אלא **ארישא** על תחילת דברי המשנה שמדובר באופן שהתמורה אינה קריבה.

שכך שנינו ברישא: **הפסח** [הראשון] **שנמצא קודם שחיטת הפסח** [השני] **ירעה עד שיסתאב, וימכר ויביא בדמיו שלמים, וכן תמורתו.**

ועל זה אמר⁽¹⁴⁾ רבה: **לא שנו** שהתמורה אינה קריבה, **אלא שנמצא הפסח קודם שחיטה**, וגם **המיר בו קודם שחיטה**, שאז נמצא שהתמורה עמדה לפניו בשעת שחיטת הפסח, והוקבע עליה שם פסח. וכיון שדחה אותה ולא הקריב אותה לפסח, נפסלה. אבל אם הפסח נמצא קודם שחיטה, והמיר בו אחר שחיטה, תמורתו קריבה שלמים.

מאי טעמא? [מה טעם הדבר?]

כי קבעה שחיטה את מה קובעת שחיטת הפסח? **מידי דחזי ליה** דבר שכבר קדוש וראוי להקרב לפסח! אבל **מידי דלא חזי לה** דבר שעדיין לא הוקדש ואינו ראוי להיקרב לפסח, **לא קבעה.**

והרי התמורה הזאת לא הוקדשה אלא אחר שחיטת הפסח, נמצא שבזמן השחיטה היא חולין ואינה נקבעת בשם "פסח".

ולישנא זו חולקת על לישנא קמא בדברי רבה, וסוברת שאף על פי שהתמורה הזו באה מכח קדושה דחוויה, מכל מקום התמורה ראויה להקרב, כיון שלא היה דיחוי בה עצמה.

איתיביה אביי אביי הקשה לרבה שיש סתירה לדבריו מהברייתא [שהבאנו כבר לעיל]:

נאמר בענין קרבן שלמים "אם כשב" [והרי זה מיותר, כיון שכתוב בפרשה שאחריו

אלא שלא נאמרה בו אליה [תוספות].

14. גירסת רש"י "רבה" וכן מוכח לגירסת הב"ח והר"ח לעיל [בלישנא קמא].

13. ריב"א פירש שכל הפרשה שנאמרה בעז מיותרת, שהיה ראוי לכלול את העז עם הכבש באותה פרשה, אלא הפסיק את הענין וכתב את העז בפני עצמו ולא שינה בו כלום מהכבש,

"ואם עז", ממילא ברור שכאן מדובר בכבש] ושאלה הברייתא: "אם כשב" מה תלמוד לומר מה בא ללמדנו?

עונה הברייתא: לרבות תמורת הפסח שנמצא אחר הפסח שקריבה שלמים.

א-צ יכול אף לפני הפסח כן? והגמרא מפרשת בסמוך מה שאלה הברייתא.

תלמוד לומר: "פסח הוא" [שמות יא יא]. ודרשו חז"ל מהמלה "הוא" – דוקא הוא [הפסח הכשר] קרב, ואין תמורת הפסח בכל מקרה קריבה, אלא יש מקרה שתמורת הפסח אינה קריבה (1).

היכי דמי באיזה מקרה אין תמורת הפסח קריבה?

אילימא אם נאמר שמדובר בפסח שנמצא קודם שחיטה והמיר בו קודם שחיטה, פשיטא שתמורתו אינה קריבה! שהרי הוקבע עליה שם פסח בשעת שחיטה, ונדחתה. למה לי קרא למה הפסוק צריך לרבות אותה בפירוש? (2)

אלא לאו, שנמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה! ומכאן ראייה שהפסח שנמצא קודם שחיטה והמיר בו אחר שחיטה אינו קרב. ותיובתא [דרבא] דרבה!

ומסקינן: תיובתא. ונדחו דברי רבה שבלישנא הזאת. [אלא הפסח שנמצא קודם שחיטה, אפילו אם המיר בו אחרי השחיטה, כיון שהפסח עצמו נדחה, גם תמורתו אינה קריבה].

אמר שמואל: רוב הקרבנות שנפסלו, פודים אותם ומביאים בדמיהם קרבן אחר. אבל בענין חטאת יש חמש חטאות שאינם ראויות להקרבה, ונאמר הלכה למשה מסיני שהם מתות, שמכניסים אותם לחדר סגור [הנקרא "כיפה"] ואין מאכילים אותן, עד שמתות מאליהן. ולהלן נפרט איזה הן.

ושמואל אמר כלל בענין קרבן פסח: כל מקרה שאילו אירע בחטאת היא היתה מתה, אם אירע כיוצא בזה בפסח, קרב שלמים.

וכל מקרה שבחטאת רועה, עד שתסתאב ויביא בדמיה קרבן אחר. [כדלקמן] אם אירע כיוצא בזה בפסח, נמי רועה.

ורבי יוחנן חלק על שמואל ואמר: אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה, אבל אם נמצא קודם שחיטה, לא. ואפילו אם נמצא אחרי חצות.

ומתוך דברי רבי יוחנן שבא לחלוק על שמואל, למדנו שדעת שמואל שהפסח שנמצא אחר חצות קרב שלמים, ואפילו אם נמצא קודם שחיטה. וכדעת רבי זירא לעיל

1. והמעוט שהברייתא ממעטת "הוא" קרב ואין תמורתו קריבה, אין הכוונה למעט את התמורה באותו האופן ש"הוא" הפסח קרב. שהרי תמורת פסח קריבה [כמבואר לעיל צו: בברייתא] אלא הכוונה שיש מקרה אחר שתמורת הפסח אינה קריבה. רש"י.

2. כתבו רש"י ותוספות: אף על פי שהמשנה השמיעה לנו דבר זה, מכל מקום אין זה חידוש גדול עד כדי כך שיצטרכו פסוק בשביל לדעת דבר זה. [היינו, שהפסוק בא ללמד את חכמים והם אינם צריכים ללימוד בענין זה. אבל המשנה בא ללמד אותנו. ואנחנו כן צריכים שילמדו